Chovanci

přeložila
Kateřina Šimová

Žeňa Berkovičová

maraton

Chovanci

Chovanci

Žeňa
Berkovičová

přeložila
Kateřina Šimová

Praha 2026
maraton

Knihu finančně podpořilo Ministerstvo kultury České republiky.

Knihu finančně podpořila Nadace Český literární fond.

The translation was kindly supported by the Fund for Central & East European Book Projects, Amsterdam.

Překlad laskavě podpořil Fond pro středoevropské a východoevropské knižní projekty, Amsterdam (CEEBP).

Женя Беркович
Питомцы

Copyright © Zhenya Berkovich, 2024
The publication of the book was negotiated through Banke, Goumen & Smirnova Literary Agency (www.bgs-agency.com)

Czech edition © Maraton, 2026
Translation © Kateřina Šimová, 2026
Afterword © Kateřina Šimová, 2026
Cover illustration @ Anna Kulíčková, 2026

ISBN 978-80-88411-50-5

Mým dcerám Anně a Kiře
Mé babičce

Všechny lidské postavy jsou smyšlené.
Jakákoli podobnost se skutečnými osobami je čistě náhodná.
Všechny události, které se lidem v knize dějí, se nikdy nestaly.
Ale všechno ostatní je čistočistá pravda.

Prolog

Lidé mají jména. Ale tady je jich potřeba víc.

Jmen, ne lidí. Lidí je tu dokonce víc, než je zdrávo. Zdrávo pro koho? No, vlastně pro všechny. Pro ty, co žijí v celách, ve velkých i v malých, pro čtyři lidi i pro čtyřicet. I pro ty, kdo je hlídají, krmí, vodí na vycházky, kontrolují je, a dokonce, nebojme se toho výrazu, filcují. I pro ty, kdo sem posílají balíčky a zásilky, čekají na telefonáty a návštěvy, píší a dostávají dopisy. Dokonce i pro ty, kdo nepíší a nechodí na návštěvy, by bylo zdrávo, kdyby tu bylo míň lidí, kdyby tohle místo vůbec nikdy nebylo, nevzniklo, neexistovalo. I pro nás, kdo píšeme tenhle příběh, by bylo zdrávo, kdyby tu nikdo nebyl. Přinejmenším my ne.

Mimochodem, kdo že je „my“? Proč používáme množné číslo? Že na obálce stojí jen jedno jméno? Na obálce ano, jak by ne, ale pod obálkou se skrývají hlasy mnoha lidí. Dokonce nejen lidí… Ale všechno pěkně popořádku. Navíc to zní solidněji, spolehlivěji a hodnověrněji: My. My, Mikuláš Druhý. My, skupina badatelů, kteří se ponořili na samé dno a odtud přinášejí svou reportáž. My, níže podepsaní pod celou, byť útlou knížkou.

My, kdo dáváme jména a názvy těm, komu jejich běžná jména a názvy nestačí.

Na těch, kdo tu pracují, jsou jména navrstvená a nalepená jako olupující se tapety. Někde v hloubi je to Sergej Alexandrovič Charitonov, možná dokonce Serjoža. Ale na Serjožovi leží silná vrstva majora vězeňské služby a operativního pracovníka. Což není nic proti ničemu, ale úplně na povrchu je to rázem Sněhurka. Dokonce natolik, že Sergej Alexandrovič ani pan velitel skoro nejsou vidět. Drží na něm fest!

Někdo vláčí celý hrozen jmen: Dima Vytřiprdel, Lera Megera, Matka Valka Zkurvená Žvanilka. A někdo jen prosté Sopel. Pro všechny by chtěl být panem velitelem, ale je to prostě Sopel.

Ti, které hlídá Dexter, to se jmény taky nemají jednoduché. V cele se jím říká „Světo, běž do prdele!" nebo „Julinko, mohla byste mi, prosím, podat anglický slovník?" Podle předpisů je to obviněná nebo obžalovaná. A pro Zaměstnance prostě „Ivanovová, pohyb, pohyb!" nebo „Hasanovová, potáhneš do díry!" Stačí jim příjmení, a hotovo. Nám stačí příjmení.

Všechno tu má svá zvláštní jména, dokonce i neživé věci. Jako by si nějaký zavřený Adam řekl, že si nebude kazit normální svobodná slova, a na obyčejnou „chodbu" nalepil ceduli „štreka", na běžné „dveře" – „katr" a na dlouhé rozvážné „podávací okénko" krátký úderný „bufet".

Zdravotnické zařízení – Marodka.

Kanceláře pro schůzky s advokáty a vyšetřovateli – Vyšetřovačka.

Oddělení, kam se přijíždí a odkud se odjíždí – Nástupák.

Vycházkové dvory – betonové krabice o průměru 34 kroků – Špacírplac.

To je místní mapa.

A co ti ostatní, kteří tu taky žijí, ale nejsou to ani lidé (v uniformě nebo bez), ani věci? Jak to mají se jmény? Hm?

Jen klid, pěkně popořádku, posaďte se, dostanete slovo. To známe. Porušujete naše právo na obhajobu! Nic neporušujeme, ale jestli s tím nepřestanete, tak vás vyškrtneme z knížky. Jenže pak vám z ní nic nezbyde, ani ubohá malá povídka do novin „Naše káznice". Cha-cha-cha! Nevadí, dřív nebo později se odsud dostaneme, dáme rozhovor skvělé novinářce Kátě, a o vás se ani slovem nezmíníme. Nebo jí napovídáme takové věci… Na to nemáte právo! To vy nemáte právo, vy nemáte vůbec žádná práva. Nejste lidi. Ani vlastní trestní zákoník jste si nenapsali! Zato vy jo, a k čemu vám je? Jak vám pomáhá s těmi vašimi právy, co?

To je pravda. Na to se nedá nic říct.

Už budeme pomalu muset tuhle roztáhlou předmluvu ukončit a konečně dát slovo původním obyvatelům tohoto místa.

Tak prosím, seznamte se s jedním z nich. Tohle je Kocour.

A tomuhle místu on a jeho druhové říkají Mňauznice.

Oslovujte ho prosím Kocour. V krajním případě Kocouřisko. Ale chraň vás ruka Matky Kočičí, hlavně žádná jména!

První část

1

„Pusík?!! Pusíček? Puštík, hergot!! Puškin! Pucholt! Puch! Pukavec! ÁÁÁÁ!!!“

Kocour řval, jako kdyby mu řezali ocas. Ještě k tomu tupým nožem. Tím, který strážný Vasja už tři měsíce slibuje nabrousit, ale pořád se k tomu nemá. Teď se s ním dá sotva uříznout kus salámu, natož kočičí ocas. O salámu se Kocourovi zdálo už sedm nocí v kuse. Dneska taky. Co je dneska za den? Pátek. A co se člověku zdá v noci na pátek, to se splní. Alespoň podle té blondýny z dvaasedmdesátky. Té blondýny, co se právě rozhodla dát Kocourovi – kdepak kus salámu, ale jméno!

Jméno! A ještě tak pitomý: Pusík! Jako by snad nebyl Svobodný Kocour, ale nějaká peršanka s rozpláclým čumákem v růžovém obojku! Jako by byl nějaký maltézák nebo krysařík, co se třese na pavoučích nožkách a omdlí, když se na něj prdne!

Kdyby měl Kocour ve zvyku se mýt, už by letěl k nejbližší vodě, aby ze sebe tu potupu smyl. Ale Kocour takový zvyk neměl, neměl ani vodu, a tak jen zakroutil kulatou palicí a znechuceně se otřásl.

Kocour byl bílý, s rezavým ocasem. Byl je klíčové slovo. Matně si pamatoval doby, kdy mu máma pokládala na záda těžkou (jak ta byla těžká!) packu, otočila si ho zády k sobě a umyla ho od hlavy k patě. Kocour na dětství vzpomínal nerad. Oslabovalo ho to, a tak nějak zdomácňovalo. Máma odešla už kdysi dávno na Velké Smetiště, kde žijí nejedlé a laskavé létající krysy a párky rostou rovnou na stromech. Pak odešel i táta. Kocour zůstal.

Jo, zůstal! A už tu žil celou věčnost! A cítil se tu skvěle! Bez všech těch ohavných jmen, přezdívek a jiných přívlastků! A mýt se vůbec nepotřeboval, akorát by si zničil kamufláž! Přesně tak. To není žádná špína, ale ochranné zbarvení.

„Rád bych viděl, jak si takový sněhobílý Pusík nebo Peršánek sežene něco k večeři a neumaže si u toho packy. Cha! Ostatně je načase se do toho pustit," pomyslel si Kocour. Otřel si špina… tedy ochranně zbarvený bok o břízu a zvedl se.

V tu chvíli bříza zakřičela.

„Írrrá!" křičela bříza. „Írrrááááá!!!"

Kocour tady v podstatě slyšel už ledasco. Křik a nářky na něj žádný zvláštní dojem nedělaly. Když Arina z izolačky křičela na Olju z vedlejší cely, domácí krysařík by dostal infarkt. Když matky z vycházkového dvora volaly na dozorce, z bříz padalo listí a usychalo za letu. Ale aby křičela sama bříza? Něco takového Kocour ještě nikdy neslyšel.

Ta bříza byla vůbec nějaká divná. Smrděla. Odporně smrděla na celý dvůr barvou. Už ráno ji až po korunu natřeli na bílo. Holky z pracovní čety, takzvané Pracantky, byly celé nějaké rozhozené a vzteklé, natíraly rychle a ledabyle, a dokonce Kocourovi ani nepřinesly žádnou pozornost. Patlaly bílou barvu z kýblu na kmen, tiše se dohadovaly o „páté směně" a „veliteli" a pak odešly. Kocour se chtěl okamžitě od té smradlavé břízy vzdálit, jenže zrovna v tu chvíli vedli kolem tu ženskou z dvaasedmdesátky a ta k němu… natáhla… ruce… a tím svým protivným hlasem… „Pusíku!"

Kocour padl na zadek, zavyl, vycenil zuby – prostě ho chytil amok. A tak tu sedí už třetí hodinu a snaží se dát dohromady. Dal by si kousek salámu, sakra.

„Írrrááááá!" zaječela znovu bříza.

„Zmlkni! Strom nemá co mluvit!"

„Sám seš strrrom, trrroubo!"

„To jsem to dopracoval," pomyslel si rezignovaně Kocour. „Nejdřív mi vlepí jméno a teď se tu hádám se stromem. Asi bych měl vyrazit na marodku, ať mi prohlídnou palici."

Kocour slýchal, že tu někteří schválně předstírají, že jsou blázni, aby se dostali do nemocnice, a ne… kam je odsud vlastně posílají, když jim tu skončí doba pobytu? O to se Kocour ze zásady nestaral. Někam je prostě pošlou. Někoho na pět let, někoho na deset. A někoho domů, ale to jen výjimečně.

Ještě jako kotě jednu takovou simulantku viděl na vlastní oči. Tiskla se na mříže v okně a hlasitě mňoukala. Dlužno říct, že to znělo celkem věrohodně. Máma s tátou tehdy ještě neodešli na Velké Smetiště a často si mezi sebou něco vyjasňovali, takže měla dost příležitostí něco okoukat. Ale stejně jí neuvěřili, zůstala tu trčet ještě skoro rok a pak odjela. Někam.

„Írrrááá!" s novou silou zakvílela bříza a Kocourovi se nad hlavou ozvalo podezřelé praskání. Jako by ten strom padal. Kocour od něj rázem odskočil skoro na tři metry a přitiskl se ke zdi vycházkového dvora. Tam položil ocas na zem, zapřel se všemi čtyřmi packami do asfaltu a zvedl hlavu. A vtom ho uviděl. Toho, co křičel a předstíral, že je bříza.

Rozhodně to byl pták, ale nějaký hodně divný pták.

Za prvé byl bílý, a bílí ptáci se tu jaktěživ nevyskytovali.

Za druhé neseděl na stromě, nevznášel se nad ním ani pod ním neposkakoval jako každý normální pták, dokonce i ten bílý. Visel na kmeni břízy, jako by se na něj přilepil. Což, jak se ukázalo, nebylo vůbec jenom jako. Ten pták se skutečně přilepil na kmen a úplně s ním splynul, proto měl Kocour dojem, že to křičí sám strom. A teď s hrozným praskotem odtrhnul jedno křídlo a snažil se odtrhnout i to druhé.

Od zobáku až po ocas byl pokrytý čerstvou, smradlavou bílou barvou. Pták ještě jednou zakřičel to svoje írrrááá a odlepil druhé křídlo. Teď vypadal jako obrovský strašidelný motýl, co sedí břichem na stromě a máchá ve vzduchu křídly.

„Tak moment," zabručel Kocour. „Kdo-je-to-Íra?"

„Íra jsem já, ty idiote," vykřikl pták a pokusil se odlepit břicho.

„Tak proč sakra voláš sama sebe, ty idiotko?!“

„Protože je to moje jméno! A jsem na něj hrdá!“

„No, jestli nemáš nic lepšího, tak to chápu,“ znechuceně řekl Kocour a otočil se ke stromu, řekněme, zády.

Přilepený pták je mimochodem ideální oběd. Ale takhle divného, a navíc smradlavého ptáka by Kocour nesežral, ani kdyby umíral hlady. Horší je už jenom pangas, kterým tu krmí lidi. Škoda že si na to vůbec vzpomněl, ještě se mu udělá zle.

„Nepotřebuješ nějak pomoct?“

Fakt by měl vyrazit na marodku. Právě totiž nabídl pomoc smradlavému, vzteklému, nabarvenému ptákovi.

On, Svobodný Kocour, který už s mateřským mlékem nasál hlavní pravidlo tohohle místa: „Každý sám za sebe!“

Ale tuhle ohromující myšlenku už nestačil domyslet. Pták vítězoslavně zakřičel, škubnul sebou a s rámusem spadl z břízy. Zatraceně. Je na mém území. Teď jí budu muset vysvětlit, co a jak, a zároveň zjistit, co je zač. Už to nebyla otázka dobročinnosti, ale všeobecné bezpečnosti – a Kocour se pustil do vysvětlování.

2

Tak si to pojďme říct na rovinu:

Vrána Irča byla blbka.

Anebo ne – radši to vezmeme pěkně popořádku:

Blbka Irča byla vrána.

A že byla blbka vrána Irča, to už vám určitě došlo.

Jednou Kocour zaslechl rozhovor dvou žen na vycházce. Ta mladší lítostivě opakovala: „Jsem ve fázi popírání.

Pořád tomu nemůžu uvěřit, prostě vůbec nemůžu přijmout, že jsem tady.“

U Irči se tahle fáze popírání dala pozorovat v plné síle. Kategoricky odmítala pochopit, že se nachází v Mňauznici. Seděli u kostela už kdoví kolik hodin. Kolem prorachotil vozík s obědem, pak s poštou, pak s večeří. K večeru už byl Kocour tak unavený, že se ani nerozběhl za Pracantkami vyloudit kousek toho, čemu se tady říkalo plov. A udělal dobře, jinak by Irča zase spustila tu svoji veselou (ani omylem!) písničku na téma: „Tohle že je plov?! To u nás, U Amírka, měli takovej plov, že z něj mouchy chcípaly nadšením a padaly rovnou do něj!“

Kocour matně tušil, že mouchy v plovu asi nejsou pro plov zrovna kompliment, ale už neměl sílu se dohadovat.

Irča, jak vráně říkali kamarádi v minulém životě, byla tak hloupá, že na ni úplně ztratil chuť už po dvou minutách rozhovoru. Co kdyby to bylo nakažlivý… Jenže ani odejít od ní nemohl. Pravidla jsou pravidla: když potkáš nováčka, vysvětli mu, co a jak, a poptej se. Nikdy nevíš, kdo se sem může dostat a co může napáchat, když nezná zákony a pravidla. Irča vůbec neuměla poslouchat, ale svůj životní příběh vyprávěla s chutí, a to už dobré tři hodiny.

Ve stručnosti, nikoli jak to sama vrána vykládala, vypadal příběh jejího bouřlivého života zhruba takto:

Irča se vyklubala z vajíčka na světlo světa přibližně před půl rokem. Překvapivě si při tom zvládla nezlámat zobák, krk ani nohy, nevypadla z hnízda, ani se nezadusila prvním červem, kterého jí máma nacpala do zobáku. Další červ už nebyl. Máma a táta si prohlídli neduživé, skoro holé tělíčko se třemi žalostnými pírky na kulaté hlavičce, přejeli přísným pohledem křivý zobáček natahující se po kousku provázku, který trčel z okraje hnízda – mládě si myslelo, že je to něco k jídlu. Zavrtěli hlavou, když se ptáče pokusilo zakrákat, ale nic než sípavý pískot ze sebe nevydalo. Tenhle živáček rozhodně nebylo ptáče. Tedy – tohle ptáče rozhodně nebyl živáček.

„Krrilp. Nenaprrravitelnej," prohlásil táta a nabral nepovedenou dceru drápem mohutného pařátu. Za okamžik už letěla dolů, bez nejmenší šance přežít ve světě, kde nepřežijí ani mnohem důvtipnější jedinci.

Ale jak známo, blbcům štěstí přeje. Někdy. Tělíčko se zřítilo dolů, ale místo aby se rozmázlo o asfalt, spadlo rovnou do kýble, který právě v tu chvíli nesla nějaká ženská od popelnic k sousednímu bistru. Ženská vykřikla, vrána zakrákala (když se chce, tak to jde!), pak ji zalila teplá vlna mýdlové vody, a dál už si nic nepamatuje.

Irča – tehdy ještě bezejmenná – se probrala v krabici od bot v temném a voňavém kumbále bistra U Amírka.

„Já ji zabiju," pomyslel si Kocour a otřásl se hnusem. „Překousnu jí ten vychrtlej krk, už se jí z něj odrolila barva, takže to nebude tak hnusný. A pak se vkradu do sprchy a vypláchnu si pusu mýdlem. Už to fakt nemůžu poslouchat!"

„A navíc měli u Amírka vždycky čerstvou fašírku. Naše kuchařka Amina mi ji dávala místo dobroučkých červíčků! A pak už jsem si tu čerstvoučkou, dobroučkou fašírku brala sama…"

„Čerstvoučkou fašírku udělám já z tebe, ty tupá obludo! Okamžitě zavři zobák!" zařval Kocour a odplivl si. Nejspíš jedovatou slinou. „Chceš do díry? Já už to všechno chápu! Musím ti vysvětlit pravidla!"

„… a dělala z něj takový kuličky, takový jako knedlíčky, akorát bez mouky a bez soli a pepře, protože slaný a pálivý my nesmíme, jsme přece ptáci, a proč se vlastně vztekáš?"

„No jo, proč se vlastně vztekám?" napadlo náhle Kocoura a s úlevou se otřepal. „Vždyť ji ani nemusím zakousnout. Stačí se zdejchnout. S její duševní způsobilostí a instinkty k přežití beze mě vydrží v Mňauznici tak dvacet minut. Už se tam krčí za přístřeškem a olizují se. Sežerou ji, ani nemrknou. S barvou i bez. S barvou bude dokonce ještě lepší, pěkně křupavá. Já jsem udělal, co se dalo!"

„Proč ses válela v barvě, ty slepice? Zastesklo se ti u toho tvýho Amírka po ruských břízkách a chtěla sis jednu obejmout?"

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy ***Chovanci*.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.